

ЮРІЙ ДАРАГАН

САГАЙДАК

Вірші

Книга перша

1922—1924 р.

ПРАГА

УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ ВИДАВНИЧИЙ ФОНД

1925

ЮРІЙ ДАРАГАН

САГАЙДАК

Вірші

Книга перша

1922—1924 р.

*Проект зі збереження
інтелектуальної спадщини
української еміграції*

bohuslavskyj@i.ua

ПРАГА

УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ ВИДАВНИЧИЙ ФОНД

1925

Фундація імени Гр. Чупринки
ч. 2.

*Сипахуть мі тощими тули...
великий женьчуг на лоно.*

Слово о полку Ігоря.

*Ти снівсь колись прапращуру мойому...
Перлини сліз, чи стріли, чи вино —
Та напував ти печеніга злого
В своїх степах таким вином давно...
Що ж, ти містиш і радощі і болі,
І на шляху твому квітне мак.
Тебе — тому, хто щиро прагне волі,
Тому, хто прагне слави; а відтак
Наповнити життя останнім змістом,
Так, ніби смерть мов щастя віднайшли...
Твоя стріла прошиє тонким свистом
Ранкове скло над степом запашним.*

Прага, 5. XI, 1924 р.

То я та вітер в дикім полі,
Отруйні стріли, сагайдак, —
Таким міцним солодким болем
Наповнить їх смертельний знак!..

Кому, однаково, цілунки,
Удари, рани і вино!..
В-одно — густі червоні трунки,
Та кінь, та руку на стегно!

Так пишно вмерти, ясно жити!
Ось білий лебідь — все вперед..
І раптом стрілами прошитий
Паде в зелений очерет.

Прага, 2. III, 1924 р.

ВЕЛИЧНЕ.

Мої думки, — як місяць у фіорді,
А небеса — урбчиста пустеля.
Звучать, звучать в душі акорди горді,
Як із Вільгельма Теля.

Зоряна ніч — душа Вільгельма Теля,
Зоряна ніч — відбиток брлої думки.
Хто це казав, що небо мертва стеля,
А зорі визерунки?

І тіні на снігу мережать визерунки,
Все глибше угорі озорена пустеля,
А серце п'є і п'є міцні напої-трунки
Душі Вільгельма Теля.

Подебради, 16. II, 1924 р.

ПТАХ.

Взлітає день, вогнистий півень,
У незасмічену блакить,
І перший рух його на південь,
На синезоряний Бескид.

Він може і розгубить пір'я,
Мов гай осінній — жовтий лист...
Не треба чорного зневір'я,
Палає срібнобарвний хвіст!

А на землі його предтечі
Співали хрипко цілу ніч.
Лети ж, о, півню злотоплечий,
Блищи і за собою клич.

Прага, 9. IX, 1922 р.

В КАРПАТАХ.

Розтанув день рожевим снігом,
Вечірній серп за ним спада.
В гірських озерах потемніла
Ще більше дзеркало-вода.

І раптом сарна в далеч синю
Заколихала вільний біг...
Тиша... Не чути в ніч осінню
Її струнких і легких ніг.

Подебради, 30. I, 1923 р.

ЦВІТ.

(О. Кобилянській).

Обіймає серце туга, гай!...
Зачарований, зелений марить гай,
Тихим вогником розквітне ясний цвіт,
Щастям тужним замережить світ.

Серед папороти, в хащі, у яру,
Як не стріну, не побачу, — то умру...
Наливає серце туга вкрай,
Зеленіє, променіє гай.

Подебради, 24. II, 1923 р.

ЛІТО.

Прозоре золото та іскри,
І над ланами пар,
Моїх думок ліниву низку
Вогонь вкінєць приспав.

Хай колисає колисанка
Єгипетського Ра —
Піду степами і лісами,
Жбурну сліди у прах!

Іду, іду шляхом, ой, Ладю!
Ясніє краєвид.
Ось ти, володарю Багдаду,
Гаруне-Аль-Рашид!

Вже мінарети зовсім близько,
Вітає гук фанфар!.
Лежу... проміння, золото, іскри,
А над ланами пар...

Подєбради, 14. VII, 1923 р.

Дніпро, пунсовий захід, кручі,
Липневий супокій...
Чомусь ввижається Веспучі,
Смагляві моряки.
Чомусь — зухвале та величне,
Немає перепон.
Мить розгортається у вічне,
І в океан — Дніпро.
І ось, досяжні всі принади,
Легенди і казки,
Гудуть далекі водоспади,
Бренить тропічний спів.
Здається, піднесеш правицю,
І з голубої мли
Повагом вийде чорна жриця
На берег золотий.
І ткane пурпуром склепіння
Урочистих небес
Пошле гудіння і проміння
І спів казкових мес.
Так солодкі і так болючі
Уста і стріли вій...
Дніпро, пунсовий захід, кручі,
Липневий супокій.

Прага, 1. II, 1925 р.

ЧОРНЕ.

І знов і знов пройду навмисне,
І вітер слід мій замете...
Хай кров на сніг із серця присне,
Червоним маком зацвіте!

Не відігнати ясний образ.
Я вітром сніжним іздіймусь...
О, невимовно гордий обрис
Чола, і брів, і тужних уст!..

І я з останнім чорним гимном
Схилюся на холодний сніг,
І вип'ю синє-синє зимно
В килимах чистих і пухких.

Прага, 27. XII, 1923 р.

КАВКАЗЬКЕ.

Де зазирають в прірву скелі,
Де, як поема, барвний світ,
Над сном маленької оселі
— Мов стрічка синій оксамит.
І тільки гук прудкої річки
Та дикий спів із верховин,
То з мінарету тужно кличе
Старий і сивий муезин.
Не знаю, десь згорає сонце,
Прозорий день вже спопелів...
Зникають ніби в ополонці
Намиста молитовних слів.

Прага, квітень, 1924 р.

У ПОТЯЗІ.

Ні, не стомлюся я тебе кохати..
Летіли ми, немов у прірву камінь,
А в небі місяць юний і рогатий
Немов би плив, немов би плив за нами.
У склі води мигтять відбитки сосен
І перевернуті руїни замків.
Рудоволоса, синьоока осінь,
Дивись, дивись, пливуть твої русалки!
Віддай мені всі чари і примари,
Замуч і зацілуй, здуши в своїх обіймах...
Ти бачиш — захід відкриває рани
І зустрічає смерть натхненим гимном...

Брно-Подебради, «рихлік», 7. VIII, 1924 р.

ЛІТО.

Синьо, зелено і золото
В літній день.
Серцю весело і молодю,
Смуток — в пень!

Зеленавою водою опоясані
Береги.
Повпивались липи, ясені
До ноги.

Синьо, золото і зелено
В даліні...
Ой, співати, жити велено
І мені!

Жідлоховіце на Моравії, 29. VII, 1924 р.

ЛУНА МИНУВШИНИ.

ЛУНА МИНУВШИНИ.

Три старших лицарі стернею продудніли,
Три старших лицарі над яром зупинились,
Коли над ним туман піднявся білий,
А за селом в степу стріляли, бились...
Вони шукали гострими очима —
Когось шукали... В темряві, як хорий,
Вогонь пожежі гарячково блимав,
І перелякано тремтіли зорі.
Вольга питає: «Що за диво, любі,
На край святий навалу чинить північ.
В степу не вилягли відважні люде,
І не дають вони належну відсіч?!»
У Муромця зійшлися грізно брови.
Вольга обурений поволі замовкає.
Шолом блищить на страшнім Святогорі,
Він дивиться вперед і не питає...
На землю смугами лягла розкішна грива,
А кучері сягають сталі плеч,
І руки лицарів в страшній задумі гніву
Поволі опускаються на меч...

Каліш-табор, 23. VI, 1922 р.

МАЛУША.

І пестощі і юний гридень,
Рожеві хвилі мрійних слів —
Що линуть на далекий південь
Слідами золотих підків.
Вже княжі відійшли дружини,
Земля дудніла цілий день,
А серце в'яне, серце гине,
Немов поранений олень...
А що, як ворог переможе,
І меч впаде із любих рук?
О, світлий, радісний Свароже,
Не допусти до тяжких мук!
Перуне, зглянься ти над нами!...
Упевнитись, дізнатись де б,
Що він червоними щитами
Заслонить половецький степ?

Каліш-табор, 2. VI, 1922 р.

КИЇВ.

Над містом в темряві — вогнистий хрест.
Знявсь догори, як сяєво пожежі,
Вечірніх ліхтарів протест —
Що ніч загарбала барвисті межі,
Схилила день за виднокруг, за Брест...
Над містом в темряві вогнистий хрест.

Вогнистий хрест, накреслений над містом,
Оповідає всім, що ні, не вимер
Наш славний рід! Людських осель намистом
Керує дотепер Великий Володимир.
І в небі символом яскравим і вогнистим
Палає хрест, накреслений над містом.

Каліш-табор, 7. VI, 1922 р.

ПОХІД.

Княжич-місяць вийшов на стежину,
Викликає гриднів і бояр,
Він скликає молоду дружину,
В латах легких і ясних, як жар.
І підé він колом сафіровим
Серед танку герцю і гульні...
Він, як бог блищить запалом нóвим, —
Радощами нóвої борні:
Айстри-зорі квітнуть в оксамиті
Урочистих лагідних небес,
Ніч впилася пахощами квітів,
Дивами і сяєвом чудес.
І квітки спішать йому зачерти
Келихи пахучого вина,
А світанком він зуміє вмерти,
Кине усміх морю і ланам.
Мріє ніч, і чуйно зорять зорі,
Зорі-айстри і букети зір,
Ясний шлях відбився в тихім морі,
Чуйно зорі — в небезпеці мир!

Каліш-табор, 20. VII, 1922 р.

ОЛЬГА.

Чолом... Шаліють гнів і муки...
Пекучі сльози, вам — чолом!..
В розпуці заломила руки
Ти над захмареним чолом...
Як уявити дійсність втрати?
Роздерли Ігоря раби...
О, помсто над зухвалим катом,
Нехай палає облик твій!..
О, груди тверді і широкі,
Хвилини пестоців і мрій...
Вітай, мій ладо синьоокий...
Роздертий... мертвий ладо мій...
Конає день в кривавих плямах,
Як князь зшматований в лісах.
Осель намисто у нестямі —
Шаліють полум'я і жах...
Жорстоко мститься і карає
Найбільша від усіх орлиць.
І люд зухвалий знає, знає
Понятих полум'ям лисиць.

Пірага 11 IX. 1922 р.

СВАТИ.

У степу, шляхом незнаним, у далекий край
Іде з любим побратимом лагідний Дунай —
По царівну, по Рогніду в половецький степ,
Де б її сватам дістати, вишукати де б?
Бо у теремі ховає дівчину отець,
Бо Рогвальда не вблагає жаден посланець.
І Добриня каже стиха: «Чуєш, брате мій?
А буде танок кривавий, буде герць гучний!
Ми вночі вкрадем Рогніду — нас не доженуть!»
І летять свати стрілою у далеку путь.
Красну дівчину дістануть князеві свати,
Дзвони, сурми залунають в Києві святім,
Володимир з нею зійде на батьківський стіл.
І летять свати на південь, мов із лука стріл.

Каліш-табор, 1. VII, 1922 р.

ВЕЧІР.

Як князь ранений — день схилився на захід,
Одкинув свій червоний щит.
Рубіни крови бризнули на дахи,
І червінню спокійний став блищить.
Зітханням лине тихий повів вітру,
І ладаном — осінній аромат.
На очі насуває вечір мітру
І править жалібний обряд.
А герць гучний був, променистий, впертий.
Мій Боже! Радісно співає сурма...
О, дай же і мені в свій час умерти
Так пишно і безжурно.

Каліш-табор, 3. VII, 1922 р.

С Р І Б Н І С У Р М И .

Дажбог лякає білі коні,
Бучний табун зіми,
З його рожевої долоні
Вогонь проміння барвно гонить
На вохке тло землі.

Зіма вже білий стяг підносить,
Підносить стяг зіма,
Благає порятунку, просить:
«Не треба бою, досить, досить!»
І лине за лиман...

І коні-велетні женуться,
І крешуть лід дзвінкий,
В бігу птахами розіпнуться
І в дикім полі розіб'ються,
Розвіються вони...

Прогавлена остання змога,
Долічені вже дні...
І гридень світлого Дажбога
Сурмить блакитну перемогу
На золотім коні!

Подєбради, 30. III, 1923 р.

Росами, росами запашніми жівріють
Єдваби зелених степів.
Вийшов чернець підперезаний вервієм,
Чує і псальми і спів.
Вітер свавільний, примхливий, розгόνистий
В рокоті соняшних струн,
Небо і степ задзвонили на провесні
Гомоном радісних лун.
Піснею степу уроче-величною,
Сонцем пройнявся чернець:
«Будь же прославлений славою вічною
Степе, мій вільний отець!»

Подєбради, 23. IX, 1922 р.

Гомоніли кострубаті галки,
Небо грало у пташині сурми,
І очима синіми фіялки
Визирали зі скляної урни.

Там за парком вранці кінь спіткнувся,
Обізвався дід недобрим словом,
Очерет під жвавим вітром гнувся,
Під весняним вітром безголовим.

Подєбради, 16. XII, 1922 р.

Блакитний вітер — в чисте поле,
Перлини хмар — на синій звід.
Сплелася радість з тихим боєм,
Тремтить на дужих крилах волі
Прозоро чистий краєвид.

І знов весна, і знов фіялки,
Хмільний, дурманний пах землі,
В гущавині кружляють мавки,
І знову галасливі галки,
І знову, знову журавлі.

Подебради, 5. IV, 1923 р.

Хмари білими стали перуками,
Знов безжурний я, молодий!
Вколисали мене поцілунками
Весна і сонети води...

І пливу я, пливу і всміхаюся...
Чи не хвилі мене женуть?
Так казково під білим парусом
Мандрувати у синю путь...

А з весною поля обіймаються,
Відбувається шлюб землі.
Пропливають, зникають, гойдаються,
Думки мої — кораблі...

Подебради, 10. IV, 1923 р.

ДИКЕ ПОЛЕ.

О. Ренгевичеві
присвячую.

Закотилося сонце за обрій,
А козацького сонця нема ще...
Фіялкові степи, фіялкові
Трав розміряних хащі.
Тільки щєбриком пахне та тужить
По ярах, над річками полинню.
Ой, чолом тобі, місяцю друже,
Я в степи за тобою полину.

Подєбради, 20. IX, 1924 р.

Співає юний січовик.
Нічного степу вільний пташе,
Сам знаєш, пишне щастя наше
На вістрії шабель та пік.
Ой, сонних виб'ють до ноги...
Дивись, татарин вузькоокий
В зелені хвилі, ніби окунь,
Пірнув і стежить з-за могил.
А ти співаєш про Стамбул,
Про байдаки та бідних бранців,
Що з зойком прокидались вранці,
І з України вітер дув,
І тужно, тужно сльози сьорбав
І танув золотий туман....
Ой, стисне пристрасно аркан
Твоє, твоє співуче горло.

Полєбради, 16. IX, 1924 р.

Шамотіння шамшаве, шипшина...
Пу-гу!.. лине в тугу, жахається ніч...
Довгі, чорні крила пташині
— На Січ...

Ні душі... Ніч осіння...
Очерет, шамотіння...
Над лиманом завмерли
Зорі-перли...

Подєбради, 10. II, 1923 р.

Вітер пружить, пружить, розриває кола
На зелених травах.
Не було ще сполаху такого,
Крячуть гави...
Просто в темряву скажені ватри
На могилах.
Гей, ярами пробігали чати,
Аж земля дудніла.
Ой, женуть, женуть людей татари
Нагаями,
А степами — хмар-примар отари
— До нестями!..

У потязі Прага-Подєбради, 23. IX, 1924 р.

В степу, по зелених травах зляканий
Кінь окульбачений скаче,
Чорні ворони вчора ще крякали,
А галич сьогодні кряче...

Скаче карий бистрий кінь козаченька
Скаче і тіни лякається...
Бідна матінка, мати старенькая
З гострим болем спізнається.

Прага, 2. IX, 1922 р.

Зійшло козацьке сонце — місяць,
Степ цвіркунами задзвонив.
Земля — цілунки синім висям,
А небо степу — жмені снів.
Щебрець пахтить несамовито...
Та десь дуднить, дуднить в яру,
Жене конем... Дівчино, квіте,
Бодай би в серці ніж загруз!...
Дарма, благання не упросьять,
Помазав східні очі лой,
Він чує тьмяний пах волосся
Своєї бранки чарівної.

Подєбради, 17. IX, 1924 р.

Гойдається місяць на хвилях,
Як п'яний...
За обрій туманний
Вже більш не сягне моє око —
А туга широка, широка
У серці і вітах похилих...

Гойдається місяць, як п'яний,
На хвилях.
Мов «ратію виліг»
Сухий очерет над водою.
А вітер — як сурма до бою.
Ввижаються чалми, турбани...

Подебради, 18. III, 1923 р.

Спливло, занурилось, загасло....
І дня нема, — пішов кудись,
І вечір на високе прясло
Смаглявим парубком схилився...

Здається темний явір ляхом...
Здається, так давно-давно
Курить мій віз чумацьким шляхом
Туманом, сріблом і вином.

Прага, 14. XII, 1923 р.

Як на екрані встало місто
На тлі легеньких хмар,
Над містом радісно і чисто,
Жевріє в небі урочисто
Розтоплений янтар.

Блакить безбуряна і божа,
Омріяна блакить,
А серце, як дівчина гожа,
Чекає вісти з Запорожжя,
Чекає і тремтить.

Подєбради, 30. II, 1923 р.

Степи розлогі, далечінь...
Давно вже син твій козакує
— Шаблі, аркан, мушкети, кулі
Та вороний, гарячий кінь...

Тож хай боронить щасна мить,
Чи характерник-перебендя...
Мов наполохана лебедя
Чекає мати і мовчить...

І очі п'ють та п'ють обрій,
Уста затиснені скорботно, —
Одна, мов світ, одна турбота
Чи не вертає сокіл твій.

Прага, 26. X, 1924 р.

БРАНКА.

Тремтить осика всім єством
В обіймах ранку,
А ранок пестить знов і знов,
Мов турок бранку.
Очей не звести, все внівець!
І застидалась...
А поцілунки і вітрець
Не зчинять галас...
Заступлять червінь супокій
І помаранчі,
Тож день розмріяний такий, —
Вона не плаче...
Лише без ліку, до зорі,
Мов за обійстям,
Мов нуждарі на цвинтарі,
Тріпоче листя.

Жідлоховіце на Моравії, 10. VI, 1924 р.

ТИ.

Ти весь із бронзи, із металю,
Ти вигинаєшся, мов лук,
Цілунок соняшний розтанув
На темнім тлі смаглявих рук.
Очам віястим так безжурно
Вдивляться у прийдешні дні,
І хай за обрієм похмури
Зникає синя далечінь!
Хай сонце так невтримно хоче
Пірнути у глибокий став, —
В безмежність кличуть сірі очі,
І усміхаються уста!..
І раптом бачу степ і тирсу,
Могили, квіти і ставок,
Чепурний зімовник край лісу
І в степ закоханий садок...
Так червоніє кров півоній,
Так гірко скаржитья полинь;
Бо вже давно козацькі коні
Відтанцювали в далечінь...

.

Хтось блукає, гукає і кличе,
Хтось виходить ридати над став,
Затуляє руками обличчя,
Важко дише отрутами трав...
Ій нічого, нічого не треба,
Так самітно над ставом в степу!...
Буде квилити, скаржитись вербам...
Вітер, вітер тополі напнув!..

.

Нераз поглянеш ти крізь грати
Галер турецьких на моря,
Щоб тужним голосом співати
Про волю, долю і поля —
І ось в твоїй уяві блисне
Гетьман, мушкети, зойк і кров,
Хортиці рідної урвиси,
І вітром збурений Дніпро,
Ти будеш мріяти весною,
Згадаєш, як поля пахтять...
І вмить над бронзою-спиною
Ремені хижо засвистять.

Але із мороку туману
Вночі зірветься крик і гук
Понад галерами султана —
До голих спин і скутих рук.
Засяє світло дужче сонця,
Геть всі негоди і жалі,
Ось-ось шаблі, і Запорозжці,
І сивий гетьман на чолі, —
Рубають, б'ють, скидають з палуб,
Збивають, ломлять яничар!..
Яка же сила устояла б,
Коли такий міцний удар?!..

.
Ти весь із темного металю,
Весь степ і вітер у степу,
І очі — сірою емаллю,
І гроном — бронзовий п'ястук!..
.

Ось сонце кров вечірню точить
В блакитний і спокійний став...
В безмежність кличуть сірі очі,
І усміхаються уста!..

Праг 3, 2. XI, 1923 р.

МАЗЕПА.

Фрагменти.

Кінець бурливої гетьманщини
— Одчай і маєстат.
Твій захід жовто-помаранчевий,
Твоїх очей агат!
На тлі минувшини трагічної
У жовтім кунтуші,
То ж ти — мара душі величної,
Шляхетної душі,
То ж ти, гетьмане, сивий страднику,
«Опущений Іван!»...
Перемогли, зробили зрадником...
Зникає пан гетьман...

*

І раптом гимн, заграли сурми,
Тишу розтяли, мов ножі,
Виходять шляхти пишні юрми,
Пройшли гусари і пажі.

І серед вигуків бентежних
Кортеж гетьмана підступив,
Йому назустріч хрипко з вежі
Фагот іржавий просурмив...
Іскриться баль в старезних салях,
Вся повинь польської краси,
Жіночі усміхи засяли,
Бренить оркестра голосів...
Тут сивини його не бачуть,
І сміх жіночий чарівний
В крові запалює вогні...
А ти, а ти, химерна Мотре,
Яку ж отруту ти знайшла?
Мов пишна квітка в дикім полі,
Зачарувала, отруїла,
І, відіпхнувши, відійшла...
Вітриць мазурка кунтушами,
Летять єдвабні рукави;
І час — немов у прірву камінь,
І сміх, і нахил голови...

І раптом розгоргаються малюнки
Сплюндрованої, рідної землі,
Від батогів на спинах визерунки,
Такі страшні, такі страшні вони...
А як цвіла недавно ще країна,
Яким молилася казковим сном!...
Москва натисла, налягла коліном,
Правобережжя віддають ляхам...
Чого ж чекати, сподіватись далі,
Яких чудес від неба і богів?
Вже із труни гетьмани повставали
І кличуть помсти і кривавих злив...
І гетьман Дольській переказує княгині
— Союз Карлові й дружбу з ним.

«Яко ми за душу Богдана
Молим Бога і славим його,
Що Україні загоював рани,
Знищив, скинув лядське ярмо,
Так противно — самі і нащадкам
Перекажемо кляти тебе,
Як не звільниш сплюндровану матір
Зпід московського іга тепер.

Очі всіх на тя уповають,
Хай пильнує життя твоє Біг,
І благаєм, щоб волю для краю
Він здобути тобі допоміг;
Бо неволі, знуцання вже доста,
Закипає у серцеві кров!
Миргородський полковник Данило Апостол
І прилуцький — Горленко Дмитро».
Так хвилює і кличе Україна,
Запорожці, як бджоли гудуть:
— Що ж не хоче гетьман і донині
Простувати на вільную путь,
Може, мало неволі і ганьби,
Може, далі служити Москві,
Хай поспільством піклується Пан Біг,
А Україну на смерть і на скін?!

Але московська по містах залога,
Біля старшин Петрові шпигуни,
Необережний крок — і все залиє стогін,
Кривавий дощ пожежі і вогні...
Довіритись кому і на кого спуститись?
Є ненадійні, дурні і людя, —

Одні нехитрі і такі прості,
Другі птахами будуть в кігтях битись.
Ні, краще гетьман сам
На власну руку візьме,
На власну совість
Відповідальність всю!
«Ти, Орлику, дитячий маєш розум,
Мовчи, не час, я знаю сам коли...
Москва піде на північ воювати,
А Станіслав ввірветься з-за Дніпра...
Ще рано, почекай, чого тепер гукати?
Кажу, ще не пора!»...

.
А час іде, росте, росте тривога,
За обрієм рокоче глухо грім,
І суне хмара по степах розлогих,
Заповідає чорну смугу злив.
І раптом вістка — повернув Карло
Свої полки, свої полки на південь
По Україні глухо загуло,
І прокидається червоний півень.
Потужно, хвилею московська повінь лле
На українські ниви і простори,
Жалю і горя селам завдає
І залива шляхи, як море...

— — — — —
Летіло птаство в край далекий,
Перелітало у вирій,

Качки, лебеді та лелеки
— Стрічки у синій висоті.
Та золотило довгі списи
Вже кволе сонце по Іллі,
Руді «брати» топтали тирсу,
Місили борозну ріллі,
Ішли вночі крізь мряки білі,
Гадали за «робят», «жону»,
Вози, як лебеді ячили,
Як пави, дерли «тишину»...

Видяті від Дніпра і Кошу
Мазепа-гетьман і Карло,
Але зрадливе щастя, може,
Не згасло і не завело.
І вранці гетьман сповістив
Перед рядами сердюків:
«Брати, заслонимо шаблями
Ми рідний край від москалів;
Рука Петрова ніби камінь
Гнітить України синів.
Не раз я закидав цареві,
Що він калічить нарід мій,
І що не личить москалеві
Нам занапащувати днів...
Але дарма, царям не треба
Ні щастя нашого, ні зла,
Ім нестрашні докори неба,

Ні смерть, ні зойки, ні сльоза.
Надходить час проголосити
Нам незалежність від Москви,
То ж хай живуть і посполиті,
І ви, відважні сини!
За мною!» Гострий вітер лє,
Хмарки, мов біле ластовиння,
І чорний огир б'є
Дзвінком копитом камінь і коріння.

Бороняться батуринці завзято,
Жінки, міщане вийшли на вали,
І мруть під гаківницями салдати.
До замку йдуть і сиві, і малі.
І зрада, знов ганебна зрада,
Таємний хід вказала москалям,
Вони ввірвались диким стадом,
Вдираються у божий храм...
Всю площу москалі залляли,
Мов гайвороння з висоти,
І на списи дітей встромляли,
Жінкам пороли животи.
З ікон здирають срібло, золото,
Торощать меблі і дітей,
І за халяву — діаманти,
І жмені золотих речей.
Горить Батурин... Все живе
Потяте, вирізане, вбите...

Лише рудий вогонь несе
Свої жалі похмурим висям,
Несе, благає,
Шипить, тремтить і умліває,
І край сусіднього села
Багряним димом застила,
І дико, дико так вночі
Червоним полум'ям блищить...

Вже листопад мережить синє зимно,
Вже за Десною Гетьман і Карло...
В останній раз перед його очима
Батуринські з руїнами горби...
Ось замку згарища... Гетьман коня затримав,
І біль, і смертний біль в його очах застив...
«Притихне знов моя країна,
І запанує знову жах...
О, поможи Ти нам, Всесильний,
І дай перемогти Петра!»...

По полі біля стін сторчали
Поламані шаблі, списи,
Круки над згарищем кричали,
А над кістками вили пси...

*

Карла розбито, Україна
Знов під ногою москалів,

І українець стяг свій кинув,
З жаху вже мало не умлів.
Усі, хто був Мазепі братом,
Доводять зраду і злочин,
Гетьмана звать проклятим катом,
Кричать, що чорно зрадив він...
В рядах козацтва сум і жах.
Гремить анатема в церквах...
Землі святої хоч би клапоть,
Все той же, той московський «лапоть»!..

— — — — —

Зникає людська доля в колі,
І виринає знов вона,
І перемога, і недоля,
Тюрма катів, і дика воля,
І сум, і пахощі вина.
І ще нераз перед очима
Відбудуться минулі сни,
Нераз вночі вогонь заблима,
Нераз оселі вкриє димом,
Засіє птаством навісним...
І тільки спрага, спрага волі
Так стисне горло, здавить так,
Що знов би, знов у дике поле!
Знов коні, стріли, бранці голі,
Шаблі та повний сагайдак!..

Жидлоховіце на Моравії, липень, 1924 р.

Р О Ж Е В О - Б І Л Е .

Сьогодні за тонким парканом без розцвітає...
І молоді кущі прозоро-чисті,
І вітер лагідний свій повів чистий
В ранкові пахощі влітає...
Сьогодні за тонким парканом без розцвітає...

Сьогодні диво-сніг паде із пелюстків рожевих...
Сьогодні яблуні вже гублять сніг,
Сьогодні не спинить думок моїх,
Не розв'язати низки справ буденних,
Сьогодні диво-сніг паде із пелюстків рожевих...

Ланцут-табор, 24, IV, 1922 р.

Як луна загубленого раю —
На дзвіниці відгукнувся дзвін,
І зірвалась біла-біла згряя,
Згряя білих-білих голубів.

Вечір вдарив червінню по крилах,
Промінь вдарив по пелюстках крил,
У рожевім біле затремтіло,
І рожевим став вечірній пил.

Каліш-табор, 21. V, 1922 р.

Променіють перламутно
Білі хмари, ясний ранок,
І на ганок
Вийшла ти в рожевій сукні...
Тільки стукни в браму, чутно —
Тупотять рожеві ніжки,
Сміх дитячий. Коло річки
Білі купки; ясні стрічки,
І рожеві, і блакитні,
Причепурюють їх личка.

Ніби жмені ніжних квітів --
Хтось їх кинув межі вітів...
Білий випещений кіт
Мляво ніжитьься на ганку.
Любо ранком...
Білі хмари
У блакиті зупинились... —
Буде парко...
Діти, діти
По алеях розгубились.

Каліш-табор, 29. VI, 1922 р.

Гай мовчить, в снігу зімовий ранок,
Я під'їхав тихо на коні, —
Вийшла ти на мармуровий ганок,
Усміхнулась радісно мені.

І поправила ти біле футро
Рухами царівен і княгинь,
І з рожевої долоні цукор
Брав губами обережний кінь.

Ти була — мов та зімова квітка,
А над парком ранок червонів...
О, дозвожь, дозвожь мені хоч зрідка
Пестощі таких чарівних снів...

Каліш-табор, 4. VII, 1921 р.

В глухих алеях рясно рожею
Старий вквітчався парк.
Легендою з нічим несхожою,
Я мрією пройнявся гожою,
Про тебе, Ж а н н о д' А р к !

Рожево-білою шипшиною
Покрито славний шлях...
Була ти богом і людиною —
І до цього часу єдиною —
В укоханих казках.

Каліш-табор, 7. VII, 1922 р.

Сьогодні ранок — мов служба божа,
Урочистий і світлий.

В снігу шепоче гай-вельможа
Палкі молитви,
Обрядом править митрофорний
В парчевім стрію,
Моління дня, мов пісні «горні»
— З аналою.

Сьогодні ранок — мов служба божа,
А я — жебрак на паперті...

Сьогодні ранок — пунсова рожа
На сніжно-білій скатертці.

Каліш-табор, 8. VII, 1922 р.

ЖІНОЧЕ.

Моя душа— блакитний парус,
Пливе безжурно у світи.
Гай молодіє, ніби Фауст,
Скидає сивину зіми.

І ось минулого нема вже,
Лишень гудуть вітри баскі.
Ой, що ж мені зозуля скаже
На запит мрійний і палкий?

Потяг Подебради-Прага, 19. IX, 1924 р.

Вже каштани стали брунатними,
Хай іскриться твоє ім'я...
Тільки ж серце, серце не знатиме
Жадних спогадів світлого дня.

Відлітають надії — птиці,
Ніби лебеді в-осені...
Може, щастя бодай присниться,
Бодай промайне уві сні?..

Потяг Прага-Подебради, 4. IX, 1924 р.

Такий чужий, такий далекий, —
Колись палкий, коханий мій!..
Сурмлять, сурмлять мої лелеки,
Летять квапливо у вирій.
А пам'ятаєш? Поле в росах,
Блакить, лебеді і трава?
Я ще ховаю в чорних косах
Твої цілунки і слова..
Твої обійми так далеко,
Так, ніби бачила у сні..
Не повернути їх лелекам,
Не повернути і весні.
Завмерло все, що так тремтіло
Зеленим листям молодим..
Моє розчавлене тіло
Знайдуть під мостом кам'яним...

Прага, 22. II, 1924 р.

З ЕМІГРАНСЬКОЇ КОРЕСПОНДЕНЦІЇ.

Чорний голуб, чорний голуб
Пурхає крилом...
На обгортці серп і молот...
Чорний, чорний, чорний голуб
В серцеві мойому...

Там «таваріці» Вас ймили
У глухім яру —
І знущалися, і били...
Там «таваріці» Вас ймили
За повстанчий рух...

Голуб чорний мій клекоче,
Мов орел-хижак,
Крови, спрагло крови хоче,
Розпинає крила ночі
І тріпоче так...

Вам під кожен крок килими
Розстилаю я,
Вам душа — кадильним димом,
Вам під кожен крок килимом
— Вся любов моя!..

А в яру Вас чорно били...
Крови і вогню...
Птах мій в'ється, б'ється, квилить.
А в яру Вас чорно били,
Вас, любов мою...

Подебради, 10. X, 1923 р.

ЧОРНОМОРРЯ.

НІЧ.

Хтось лукавий заморочив,
Затуманив світ.
Ніч, як сині-сині очі,
Море — малахіт.

Бачу стрільчасті алеї,
Скелі і курзал,
Білі келихи лицеї
Мутні, як опал.

А на тлі зорянім — списом
Чорний кипарис;
Маячить мана за лісом,
Спит дитина — ліс.

Каліш-табор, 13. VII, 1923 р.

РАНОК.

Розплющить ранок сині очі,
Погляне з неба на струмок,
Що плюскотить, як сміх дівочий,
Хмільний од поцілунків ночі,
Безжурно-світлий, як божок.

Тумани заплітають коси,
Збирають шати з гір.
Палають діаманти-роси,
Неначе впали на покоси
Відбитки ясних зір.

А моря синя пополома,
І літа темний хризоліт
У сні. Так вабить мрійна втома...
Я кличу рижого Нерона
На синій оксамит.

Подєбради, 5. IX, 1922 р.

НА ПЛЯЖІ.

Обережно шанси важу:
Гляне, чи пройде?
По осяяному пляжі
Біла панна йде.
Як весна — обличчя й шати...
Незвичайна мить:
Гриць, — як зебра полосатий,
Вражений стоїть...

І біжить вода солона
З мокрого тріка.
«Панно, панно, ви — мадона!»
Панночка зника...
Завмірає вигук марно...
Знов тиша і мир,
У кіосках різнобарвних
П'ють густий кефір...

Каліш-табор, 13. VII, 1923 р.

В ПОРТІ.

Кораблі на задуманих хвилях гойдаються,
Кораблі...
Ніби в уяві їх хитро злучаються
Мрії і чари chably.
В гадках сонних захоплені обрієм соняшним,
Бачуть вони,
Бачуть минуле в буденнім сьогочняшнім
Радісні соняшні сні...
Тихо сплять... Їм не сняться безмежності збурені;
Кораблі —
Чарами світлими міцно отруєні,
Чарами мрій і chably.

Каліш-табор, 13. VII, 1922 р.

БУРЯ.

Крають небо блискучі гадюки
В корчах розпачу й муки.
Грім скажено і часто гремить,
Не вгаває розпучливий гуркіт
Ні на мить.

Розшаліла хвиляста стихія,
Як пекельна та мрія —
Море наступ на скелі веде,
Море піниться, казиться, виє
І гуде.

І, здається, на світ — непритомний,
На безрадість і стогін
Раптом впіде копула небес,
Чаша всіх самоцвітів коштовних
І чудес.

Каліш-табор, 15. VII, 1922 р.

О Г Л А В.

1.	Ти снівсь колись прапращуру мойому	7
2.	То я та вітер в дикім полі	8
3.	Величне	9
4.	Птах	10
5.	В Карпатах	11
6.	Цвіт	11
7.	Літо	12
8.	Дніпро, пунсовий захід, кручі	13
9.	Чорне	14
10.	Кавказьке	15
11.	У потязі	16
12.	Літо	17

Луна Минувшини.

13.	Луна минувшини	18
14.	Малуша	19
15.	Київ	20
16.	Похід	21
17.	Ольга	22
18.	Свати	23
19.	Вечір	24

Срібні сурми.

20.	Дажбог лякає білі коні	25
21.	Росами, росами запашними жевріють	26
22.	Гомоніли кострубаті галки	26
23.	Блакитний вітер — в чисте поле	27
24.	Хмари білими стали перуками	27

Дике поле.

25.	Закотилося сонце за обрій	28
26.	Співає юний січовик	29

27.	Шамотіння шамшавє, шипшина	30
28.	Вітер пружить, пружить, розриває кола	30
29.	В степу, по зелених травах зляканий	31
30.	Зійшло козацьке сонце — місяць	31
31.	Гойдається місяць на хвилях	32

Запоріжжю.

32.	Спливло, занурилось, загасло	33
33.	Як на екрані встало місто	33
34.	Степи розлогі, далечінь	34
35.	Бранка	35
36.	Ти	36
37.	Мазепа. Фрагменти	39

Рожево-біле.

38.	Сьогодні за тонким парканом без розцвітає	48
39.	Як луна загубленого раю	49
40.	Променіють перламутно	49
41.	Гай мовчить, в снігу зімовий ранок	51
42.	В глухих алеях рясно рожею	52
43.	Сьогодні ранок — мов служба божа	53

Жіноче.

44.	Моя душа — блакитний парус	54
45.	Вже каштани стали брунатними	54
46.	Такий чужий, такий далекий	55
47.	З емігранської кореспонденції	56

Чорноморря.

48.	Ніч	57
49.	Ранок	58
50.	На пляжі	59
51.	В порті	60
52.	Буря	61

